

prijs € 3,95 jaargang 23, nummer 3, september 2019

Verkeerde tijd, verkeerde plaats

Samofa is springlevend

Op de Noordzee gebleven

Vittepraetje

Kwartaalblad van de historische vereniging HERDEREWICH

ISSN 1386-1481

inhoud

Van de redactie (Ed van der Heijden)	2
Een nieuw seizoen (Matty Moggré)	3
Even voorstellen (Désirée van Liempt)	3
Prikbord	4
Agenda	5
Behoud van Boerenerven in Hierden (Jaap van de Poppe/Matty Moggré)	5
Verkeerde tijd, verkeerde plaats (Martijn Pijnenburg)	6
Samofa is springlevend (Jan Ruijne)	12
Op de Noordzee gebleven (Robert Oosterhof)	16
Willem Meerens (Niek de Jong)	20

Van de redactie

tekst **Ed van der Heijden**

De redactie hoopt dat u een fijne vakantie heeft gehad. Aan de warmte heeft het niet gelegen, want er zijn temperatuurrecords gebroken. Het oude record stond al sinds 1944 in de boeken, 75 jaar geleden dus.

In oktober is het ook 75 jaar geleden dat de Puttense razzia heeft plaatsgevonden. Daarbij zijn ook meerdere Harderwijkers, die daar toevallig in de buurt waren, opgepakt en naar Duitsland afgevoerd. Martijn Pijnenburg heeft een mooi artikel geschreven over deze mannen en heeft nog personen gesproken, die hen hebben gekend.

Er hebben al een paar verhalen van Robert Oosterhof over verdronken Harderwijker vissers in het Vittepraetje gestaan. Deze keer schrijft hij over Harderwijkers die op de Noordzee zijn gebleven.

Aan de Boerhaavelaan/hoek Deventerweg stond tot begin negentiger jaren van de vorige eeuw een machinefabriek: de Samofa. Via het Mechanisch Erfgoed Centrum in Dronten en een paar enthousiaste liefhebbers van oude scheepsmotoren kwam Jan Ruijne achter de geschiedenis van deze fabriek en schreef er een artikel over.

Begin vorige eeuw woonde Willem Meerens aan de Smeepoortenbrink. Niek de Jong verhaalt over de geschiedenis van deze bekende brandstofhandelaar en later transporteur uit Harderwijk.

Het Historisch Kenniscentrum Harderwijk ontvangt graag oude archieven. Je weet namelijk nooit of er iets tussen zit waarover je nog niets wist.

Onze voorzitter geeft inzicht in de zaken die binnen het bestuur aan de orde komen. Op de verenigingspagina leest u op het Prikbord allerlei zaken, die de laatste tijd hebben gespeeld. In de agenda vind u de activiteiten van de komende maanden.

Veel leesplezier. Wij horen graag uw reactie.

BESTUUR
Voorzitter
Matty Moggré
voorzitter@herderewich.nl
tel: 0341-417460
Secretaris
John Wetzels
secretaris@herderewich.nl
Penningmeester
Dennis Koning
penningmeester@herderewich.nl
Leden:
Leen Karssen
bibliotheek@herderewich.nl
Martijn Pijnenburg

REDACTIE
redactie@herderewich.nl
Hoofdredacteur
Ed van der Heijden
Eindredacteur
Gijsje Verwijs-ten Hove
Redacteuren
Lex Schuijl, Jan Ruijne
Adviserend lid
Martijn Pijnenburg

VERSPREIDINGSTEAM:
Wim Buijtenhuis
jowi34@solcon.nl
tel: 0341-412735
Ben Companjen
Karel Chr. Uittien

LEDENADMINISTRATIE
Dennis Koning
penningmeester@herderewich.nl

WERKGROEPEN:
Archeologie:
Jeroen Dielemans
archeologie@herderewich.nl
Commissie Naamgeving:
Niek de Jong
Commissie Ruimtelijke Kwaliteit:
Désirée van Liempt
Genealogie:
Renate Uittien-Jacobs
genealogie@herderewich.nl
Kroniek van Harderwijk:
Wietse Hummel
Hierden:
Evert Jacobs
hierden@herderewich.nl
Ornamenten Kunstwacht:
Karel Chr. Uittien
Coördinator vrijwilligers Vischpoort:
Joke en Harry Huijgen
Webmaster:
Otto Büttner
webmaster@herderewich.nl

BEZOEKADRES:
Vischpoort, ingang Schapenhoek 9,
Harderwijk
Huismeester Vischpoort:
Karel Kok
huismeester@herderewich.nl
tel: 06-19957923
Wim Petersen
Leden en niet-leden kunnen van de
Vischpoort gebruik maken voor het vieren
van een feestje o.i.d. Informatie bij de
huismeester.

CONTACT
www.herderewich.nl
IBAN: NL93 INGB 0003 0361 92

Sluiting aanleveren kopij voor het
volgende Vittepraetje is 28 juli 2019

OPMAAK, DRUK
gewoonton
www.gewoonton.nl

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming van de redactie worden overgenomen voor commerciële doeleinden of ten behoeve van andere publicaties. De redactie behoudt zich het recht voor, in overleg met de schrijver, een artikel in te korten. Overname van een artikel is alleen mogelijk na toestemming van de auteur en de redactie. Het redactiestatuut is -voor hen die daar behoefte aan hebben- op te vragen bij het secretariaat.

Een nieuw seizoen...

Wanneer ik dit schrijf is de zomervakantie van de basisscholen net begonnen, wanneer u dit leest is die vakantie alweer voorbij. Voor de redactie en overige teamleden een hele tour om in zo'n periode tijdig een blad bij u op de mat te krijgen. Maar als u dit leest, is het weer gelukt. Hulde aan redactie, vormgever, schrijvers en niet te vergeten de verspreiders!

Die waardering hopen we eind augustus ook concreet uit te spreken naar al die andere actieve leden:

- Zij die regelmatig de Vischpoort bemensen, zodat velen het gebouw van binnen kunnen bekijken
- Zij die wekelijks in het archief onderzoek doen
- Zij die het Historisch Kenniscentrum leiden en bemensen, zodat er elke middag gelegenheid is er documenten in te zien en boeken te lezen
- Zij die actief zijn in een werkgroep (archeologie, genealogie ...)
- Zij die Harderewich vertegenwoordigen in gemeentelijke commissies
- Zij die de website up to date proberen te houden
- En zij die verantwoordelijkheid dragen voor een bestuursportefeuille.

We nemen afscheid van Ben Schuchard. Ben heeft sinds 2013 de ledenadministratie verzorgd! Een heel precieze en ook arbeidsintensieve klus! Het is niet op zijn eigen verzoek dat hij stopt. Samen met de nieuwe penningmeester concludeerden zij dat het bijhouden van de leden efficiënter kan. En zo besloten ze dat Dennis Koning de ledenadministratie op zich neemt. Dank Ben, voor al die jaren! Ook Karel Uittien zal de verspreidingslijsten niet meer samenstellen, ook dat past beter bij de ledenadministratie, vindt onze penningmeester. Karel, ook jij van harte bedankt!

We gaan weer een nieuw seizoen tegemoet, met nieuwe en oude verhalen. We starten met "plekken van plezier", het thema van de Open Monumentendagen 14 en 15 september. In 2020 zal er veel aandacht uitgaan naar de herdenking van de Tweede Wereldoorlog en het vieren van de bevrijding, 75 jaar geleden. We hopen het weer te beleven!

Matty Moggré

Even voorstellen

Mijn naam is Désirée van Liempt. Ik woon al 45 jaar in Harderwijk, waarvan 17 jaar in de binnenstad. Voor mijn pensioen was ik werkzaam als docent verpleegkunde, het laatst bij ROC Landstede. Toen er door Harderewich een kandidaat gezocht werd voor de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeente Harderwijk heb ik mij aangemeld en zo ben ik begin dit jaar aangetreden om de vereniging hier te vertegenwoordigen.

De commissie bestaat verder uit een welstandsdeskundige, een deskundige op het gebied van erfgoed en cultuurhistorie en een burgerlid, terwijl de gemeente ambtelijk vertegenwoordigd wordt door de heer M. Bouw, die ook als secretaris fungeert. De commissie is onafhankelijk en adviseert het gemeentebestuur o.a. over de aanvraag van vergunningen m.b.t. redelijke eisen van welstand, aanwijzen of afvoeren van objecten als gemeentelijk monument en aanvragen om rijks- of gemeentelijke monumenten te mogen wijzigen.

Zo heb ik gesproken over de sloop van de V.S.E.-gebouwen aan de Weiburglaan en over het Bouw- en InfraPark, waarvan het bestemmingsplan niet meer up to date is. Zoals u ziet kunnen er veel verschillende onderwerpen aan de orde komen, zoals particuliere monumenten, oude boerderijen en boerenerven, maar daar naast ook industrieel erfgoed. Al met al dus wel gevarieerd en het is voor mij een uitdaging om het erfgoed van de gemeente Harderwijk te helpen bewaren.

Désirée van Liempt

Afbeelding op voorblad: Jan van Nassaukazerne, waarin tijdens de Tweede Wereldoorlog de Ortskommandantur gehuisvest was (foto: Ton van der Gaag)

prikbord

Eendenkooien

De familie Van Lobberegt bewaart goede herinneringen aan de vakanties in Harderwijk. Eén element hebben ze echter nooit terug kunnen vinden, toen ze later naar Harderwijk verhuisden, namelijk de eendenkooien. Wie kan de familie Van Lobberegt meer informatie verschaffen over de eendenkooien die in de jaren vijftig en zestig nog bestonden. Stuur uw reactie naar redactie@herderewich.nl

Nieuwe website

Herderewich heeft een nieuwe website. Heeft u hem al gezien? Kijk op: www.herderewich.nl Wij zijn er nog mee bezig om hem verder te vullen, maar er hebben zich helaas nog geen (her)schrijvers gemeld. Help ons ook de teksten up to date te maken!

Reacties

Na de verschijning van het laatste Vittepraetje zijn er meerdere reacties ontvangen. De onderwerpen deden veel herinneringen aan vroeger herleven. Een geboren Harderwijker, die in de jaren zestig uit de stad vertrok -en inmiddels niet meer bij de jongsten behoort- had voor zijn werk wel contacten met Asbestona. Uit de oorlog wist hij zich Stelling Hase nog goed te herinneren. Verder zong hij in de oorlogsjaren mee in het koor van de Catharinakerk en in dit verband noemde hij ook de namen van Cor Steijlen, een prima zanger, en van diens zwager Johan Thomas, die beiden jammerlijk omkwamen als gevolg van de razzia in Putten (zie artikel in dit nummer.) Tenslotte nog Flora Josina: de bewoners waren zijn overburen aan de Stadsdennweg. Hartelijk dank voor dit bericht uit Zeeland én voor alle overige aardige reacties.

Mooie schenkingen

Dit voorjaar kreeg Herderewich uit handen van mevrouw Ity Biesheuvel een tekening uit 1919 van de plattegrond van het Belgisch Interneringskamp Haar man had deze tekeningen al die tijd bewaard. "Ik kan ze weggoeien, maar misschien hebben jullie er nog wat aan." Een prachtig document, waar geïnteresseerden in het Belgenkamp super blij mee zijn.

Een tekening uit 1919 van het Belgisch Interneringskamp

Je springt toch een gat in de lucht als je dit ziet!

Herderewich zal de tekening overdragen aan het Streekarchivariaat, zodat iedereen deze kan raadplegen. Ity, nog welbedankt. We hopen dat veel Harderwijkers je voorbeeld zullen volgen en niet iets waardevols weggoeien.

Gelderse Academie

In het kader van de Maand van het Burgerschap organiseert de **Gelderse Academie** op twee avonden in oktober een leergang Democratisch Burgerschap. Het jaarlijks **Studium Generale** heeft als thema: Wie kunnen we nog vertrouwen? De eerste avond is op woensdag 20 november 2019, de volgende zijn op 16 januari, 11 februari en 12 maart 2020.

Mini-conferentie 16 oktober

Mini-conferentie met de volgende sprekers en onderwerpen: **Dr. Steven de Waal** (Public Space) over de noodzaak van burgerinitiatieven en ontwrichtende democratie; **Jornt van Zuylen** (Vereniging Nederlandse Gemeenten) over de inbreng en problemen vanuit het bestuurlijk en ambtelijk perspectief; **dr. ir. Dorien Brunt** (Publieke Bezinning) over valkuilen en mogelijkheden vanuit het oogpunt van de burger.

agenda 2019

Zaterdag 14 september en zondag 15 september 2019

Open Monumentendagen. Thema: 'Plekken van plezier'. Op zaterdag zijn er activiteiten bij Vischpoort, Oude Stadhuis, Vischafslag, Plantagekerk. Zie www.openmonumentendag.nl

Woensdag 18 september 2019

Lezing over Oude Stadhuis, door Jos Kunne. Oude Stadhuis, Markt, zaal open 19.30 uur, aanvang 20.00 uur. Leden Herderewich: gratis. Niet-leden: € 3,-. Reserveren via secretaris@herderewich.nl is wenselijk i.v.m. de beperkte ruimte.

Woensdag 2 oktober 2019

Lezing Gelderse Academie* over het begrip democratisch burgerschap, door dr. Henk Beltman. Catharinakapel, Klooster, aanvang 20.00 uur.

Woensdag 9 oktober 2019

Harderwieker Geschiedenis Quiz in het kader van Oktober-Geschiedenismaand. Veluvia, inloop 19.30 uur, aanvang 20.00 uur. Reserveren gewenst: welkom@veluvia.nl

Woensdag 16 oktober 2019

Mini-conferentie Gelderse Academie* (zie hiernaast) Raadszaal van de gemeente Harderwijk, aanvang 20.00 uur.

Woensdag 13 november 2019

Hierdense avond. Thema: 'Hierden in de Tweede Wereldoorlog'. Dorpshuis Hierden, zaal open 19.30 uur, aanvang 20.00 uur.

Woensdag 20 november 2019

Studium Generale: Vertrouwen in sociale netwerken, door prof. dr. ir. Vincent Buskens. Catharinakapel, Klooster, aanvang 20.15 uur. Aanmelden: galezing@catharinakapel.nl

* Aanmelden is verplicht via emailadres gelderseacademie@gmail.com

tekst Jaap van de Poppe/Matty Moggré

Behoud van Boerenerven in Hierden

Op 14 en 15 september zijn de Open Monumentendagen met als thema: "Plekken van plezier". Andere 'plekken van plezier' zijn de boerenerven in Hierden. Enkele bewoners nodigen inwoners van Harderwijk en anderen uit op de eerste Monumentendag (zaterdag 14 september) rond te kijken op hun erf.

In Hierden is de Hierdense Werkgroep Boerenerven (HWP) actief. Onder leiding van Jaap van de Poppe richt die werkgroep zich op het behoud van de boerenerven. "Er zijn al verschillende mooie boerderijen gesloopt en dat moeten we toch zoveel mogelijk voorkomen", aldus Jaap.

Het boerenbedrijf heeft geen toekomst meer en de meeste boeren zijn gestopt. Het slopen van boerderijen en het verkavelen van erven voor nieuwe woningen dreigt en dat is een aantasting van het landschap, de cultuur en ook de leefbaarheid van het dorp. Er moet gezocht worden naar een functieverandering met behoud van de karakteristieke opzet en bebouwing van het erf, inclusief cultuurhistorische elementen.

Een mooi voorbeeld is de boerderij waar het bakhuisje en de veeschuur ingericht zijn voor bed & breakfast of waar een woning op het erf bijgebouwd is in de sfeer en de stijl van de boerderij. Het gaat om het creëren van bedrijvigheid en inkomsten door kleinschalige invulling van wonen, werken, zorg, recreatie, hobbyboeren.

Er zijn nog zo'n 40 karakteristieke boerderijen in Hierden te vinden. De gemeente Harderwijk, wethouder Jeroen de Jong, verleent alle medewerking om dit enige stukje buitengebied van Harderwijk zo veel mogelijk intact te laten. Er is geld vrijgemaakt voor onderzoek ten behoeve van de inventarisatie van alle boerenerven, het uitwerken van pilots, het samenstellen van een inspiratieboek, het ondersteunen van de eigenaren en het opzetten van een klankbordgroep. De ondersteuning van eigenaren vindt plaats door in het najaar te starten met een spreekuur van Gemeente en het Gelders Genootschap. Eind 2019 worden de resultaten gepresenteerd en de toekomstplannen besproken. Geïnteresseerden zijn welkom, de datum wordt nog bekend gemaakt.

foto: Matty Moggré

tekst **Martijn Pijnenburg**

Martijn Pijnenburg is historicus en bestuurslid van Herderewich.

Verkeerde tijd, verkeerde plaats

Hoe acht Harderwijkers slachtoffer werden van de Puttense Razzia

Het grootste drama dat in de Tweede Wereldoorlog in deze regio plaatsvond, is ongetwijfeld de Puttense Razzia, die op 1 en 2 oktober 1944, nu precies 75 jaar geleden, op slechts tien kilometer van Harderwijk plaatsvond. Als vergeldingsactie voor een mislukte aanslag op een Duits militair voertuig nam de bezetter op afschuwelijke wijze wraak op de Puttense bevolking. Maar de korte afstand zorgde er ook voor dat acht Harderwijkers* slachtoffer werden. Wie waren deze Harderwijkse slachtoffers van de Puttense Razzia?

AANLEIDING

'Diep onder de indruk is de gehele bevolking van de Noord-Veluwe en een stille dreiging gaat uit van de houding der vele hier in Harderwijk gestationeerde Moffen, die nu kregeliger en woester zijn dan ooit'. De Harderwijker korpschef van politie Henk Kraaijenbrink (1907-1997) verwoordt de spanning die is ontstaan door de vergelding van de in Harderwijk gelegerde Hermann Göring-divisie op de weerloze Puttenaren. De aanleiding is een grotendeels mislukte aanslag, die kort na middernacht op 1 oktober 1944 plaatsvond op de Oldenallerbrug tussen Nijkerk en Putten. Een auto met Duitse militairen wordt er door het verzet onder vuur genomen, een officier komt

om, een ander wordt gegijzeld en twee korporaals weten te ontkomen. Wanneer zij hun hoofdkwartier in Harderwijk op de hoogte brengen, begint in en om Putten een massale zoektocht naar de daders. Tussen zes en acht uur 's ochtends worden alle passanten rond de Oldenallerbrug aangehouden, meegenomen en onder schot gehouden. Een van die passanten is **Jan Stoffelsen**, een 20-jarige fietsenmaker uit de Rabbistraat, die al anderhalf jaar bij zijn grootouders in Putten ondergedoken zit. Wanneer de Duitsers hem staande houden, slaat hij op de vlucht. Hij wordt neergeschoten en zwaargewond, liggend op een ladder, naar de boerderij van zijn opa en oma gebracht om er een uur later in hun bijzijn te sterven. Jan is een van

*In totaal zijn 8 in Harderwijk woonachtige mannen slachtoffer geworden van de Puttense Razzia. Daarnaast zijn 12 in Harderwijk geboren mannen, die elders woonden, betrokken geweest bij de Razzia. In dit artikel wordt ingegaan op de inwoners van Harderwijk, die ook op het monument op de begraafplaats staan. Van de in Harderwijk geboren mannen worden korte personalia genoemd.

de eerste slachtoffers van de razzia. Het verdere verloop is jammerlijk bekend. Zo'n duizend manschappen van de Hermann Göring-divisie uit Harderwijk omsingelen het dorp, waarop de bewoners naar de Oude Kerk en de lagere school worden opgedreven. De mannen worden van de vrouwen en kinderen gescheiden en in de kerk onder schot gehouden in afwachting van hun lot. De bezetter besluit op een onmenselijke manier wraak te nemen op de bevolking van Putten. De volgende dag zullen 659 mannen tussen achttien en vijftig jaar worden gedeporteerd naar Amersfoort, van waar zij op transport worden gezet naar Duitsland, hun gewisse dood tegemoet. De vrouwen en kinderen moeten worden geëvacueerd en het dorp Putten wordt afgebrand. Maar liefst 105 woningen worden in brand gezet. *'De eerste rookwolken stijgen omhoog en de hemel begint boven het rampzalige dorp zich langzaam zwart en rood te kleuren'*, aldus Kraaijenbrink in zijn dagboek. Van de 659 gedeporteerde mannen zullen er 552 nooit meer terugkeren.

DOOR TOEVAL BEPAALD

De Harderwijkers, die slachtoffer worden van de razzia, zijn bij zuiver toeval in het dorp. *'Echt een geval "op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats"*, aldus Bert Schiffmacher, neef van een van de slachtoffers. Zijn oom, de 27-jarige slagersknecht **Gerard Schiffmacher**, heeft hij nooit gekend. Zoals altijd gaat Gerard die zondagmorgen 1 oktober met zijn familie naar de Mis in de Catharinakerk aan het Klooster. Na thuiskomst in het huis bij de slagerij van zijn ouders aan de Luttekepoortstraat, leent hij van zijn buurmeisje Jannetje ten Hove haar fiets, waarop hij naar Putten rijdt om bij zijn verloofde Truus Kienhuis langs te gaan. Bij Sonneheerd al wordt hij door Duitse militairen aangehouden en meegenomen naar het Kerkplein. 's Avonds ziet Truus hem bij de kerk staan, wanneer zij eten brengt naar haar broer, **Wim Kienhuis**, die ook is opgepakt. Wim (34) is vertegenwoordiger en woont in de Bruggestraat. Hij is bij zijn ouders, die aan de Bosrand in Putten wonen, wanneer de Duitsers hem meenemen. Omdat zijn vader de vijftig is gepasseerd, wordt hij niet gedeporteerd.

Ook de zwagers **Cor Steijlen** (44) en **Johan Thomas** (36) zijn bij zuiver toeval in Putten, die rampzalige dag. Cor woont met zijn vrouw Jeannette en vier kinderen op de hoek van de Kampweg en de Hierdenseweg en om de hoek woont Johan met zijn zwangere vrouw Riet, zus van Jeannette, en vier kinderen aan de Stadsdenneweg. De zwagers kunnen het goed vinden. Ze zijn net als Schiffmacher en Kienhuis lid van de kleine Rooms-katholieke parochie van Harderwijk - 'alles draait om de kerk' - en zingen er in het kerkkoor. Maar ze zijn op meer fronten actief. Johan is mede-oprichter van gymnastiekvereniging Olympia en hopman bij de Pater Verbraakgroep, de Rooms-katholieke verkenners. Samen zijn Cor en Johan actief binnen de Harmonie, Cor sinds zijn jonge jaren, nu zelfs als voorzitter, met Johan als zijn adjunct. Op zondagen oefenen ze in het huis aan de Kampweg, en 's avonds kaarten ze samen, om beurten in elkaars huis. Zelfs de avondklok houdt dit niet tegen: ze kunnen door de achtertuinen van de burens ongezien bij elkaar komen. Wanneer de geallieerde invasie van Frankrijk start, is Cor opgelucht. *'Nu zal den oorlog wel snel voorbij*

Foto van de familie Schiffmacher; Gerard staat linksboven.

zijn', zegt hij zijn kinderen, niet wetende van het onheil dat hem te wachten staat.

'WE WACHTEN MORGEN WEL AF'

Op die zondag 1 oktober zijn Cor en Johan door hun zwager in Achterveld uitgenodigd om te komen zingen in een meerstemmige Mis. Ze hebben goede stemmen, en in Achterveld zijn ze een welkome aanvulling. Om half acht zouden ze op de fiets stappen, maar het is rotweer. De mannen besluiten om thuis te blijven, toch maar naar de Catharinakerk op het Klooster te gaan en de zondag thuis door te brengen. Rond kwart voor tien breekt de lucht echter open, waarop Cor besluit Johan op te halen en tenminste even bij hun schoonmoeder in Achterveld langs te gaan, die ziek is en al even geen familie uit Harderwijk meer op bezoek heeft gehad. Het is een tocht die de families regelmatig maken. Cor stapt vlug op de fiets, neemt in de haast kort afscheid van zijn vrouw en kinderen en weet Johan en Riet nog net staande te houden, omdat ze bijna op weg zijn naar de kerk. Ook Johan haalt zijn fiets op en het tweetal rijdt Harderwijk uit, op weg naar Achterveld. Geen echt afscheid, even vluchtig, want voor acht uur, wanneer de avondklok ingaat, zijn ze wel weer terug in Harderwijk. Over Ermelo, Putten en Nijkerk ben je in tweeënhalf uur in Achterveld. Als de mannen om acht uur niet thuis zijn, is er niemand die op- of omkijkt. 'Ze zullen het wel niet gehaald hebben en in Achterveld blijven, we wachten morgen wel af', denkt Jeannette. Even later staat een man aan de deur die vertelt over het drama dat zich op dat moment in Putten afspeelt, en dat ook Cor en Johan zijn opgepakt bij de Spreng. De ontreddeering moet groot zijn geweest. Na verloop van tijd worden de maatregelen duidelijk. Als Putten in brand staat, bekijken de kinderen Steijlen de vlammenzee, die in Harderwijk aan de horizon te zien is. Hun vader en oom worden dan al afgevoerd naar Amersfoort. Cor en Johan blijven dicht bij elkaar en bij de zwagers Gerard en Wim. Berichten, die zij naar huis sturen, worden gezamenlijk opgesteld en ondertekend. De situatie waarin **Cornelis Adolf den Hartigh** (34) zich bevindt, is even wrang. De jonge vader, begin 1941 in Harderwijk getrouwd, woont in het ouderlijk huis aan de Nassaulaan 11, waar tegenover het kantoor van de Duitse Ortskommandantur ligt. Naast het huis bevindt zich het kantoor van de Sicherheitsdienst (SD). Om te voorkomen dat hij wordt opgepakt om voor de Arbeitseinsatz naar Duitsland te worden getransporteerd, besluit

Den Hartigh onder te duiken op een adres aan de Voorthuizerstraat in het nabijgelegen Putten. Tijdens de razzia wordt ook hij opgepakt. Van de laatste twee slachtoffers is niet bekend waarom zij zich op de bewuste dag in Putten bevinden. **Lubbert van Elten** (44) werd in Putten geboren, maar woont aan de Hondegatstraat in Harderwijk. Mogelijk is hij ten tijde van de razzia op familiebezoek. Ook van **Jacobus (Joop) Klok** (30), die werkt in de rubberfabriek en woont aan de Baanweg 8, is niet bekend waarom hij in Putten is. Zijn familie woont in Harderwijk, maar mogelijk is zijn verloofde A. Brandt een Puttense.

AMERSFOORT EN VERDER

Op maandag 2 oktober vertrekken de mannen in mars naar het station van Putten, waar zij in veewagons worden geladen en naar Amersfoort worden afgevoerd. Tussen Putten en Amersfoort gooit Johan Thomas zijn persoonsbewijs uit de trein, waarop hij een boodschap schrijft: 'We zijn op weg naar A'foort. Houd je taai, hoor. 't Zal moeilijk voor je zijn, doch flink zijn. Zeg de kinderen dag.'

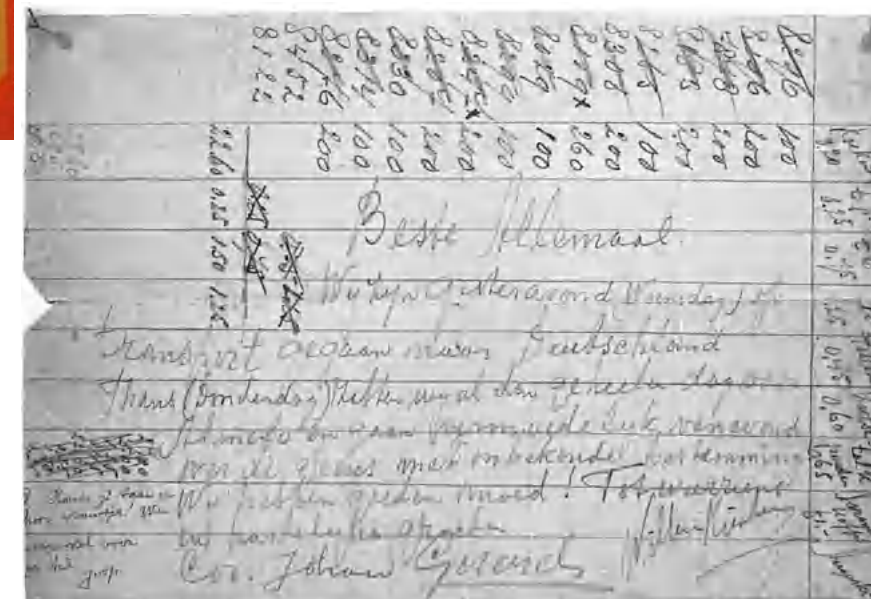
Het persoonsbewijs van Johan Thomas

Ook zijn zwager Cor Steijlen schrijft een boodschap op de kaart. 'Lieve vrouw en kinderen, het noodlottig nieuws zal je al wel bereikt hebben. 't Is verschrikkelijk. We zullen eraan moeten wat er van te maken. Veel liefs aan allen, Cor.' In Kamp Amersfoort verblijven de mannen maar kort. Vader en moeder Schiffmacher reizen tevergeefs naar Amersfoort af om te proberen hun zoon vrij te krijgen. Broer Fridus Steijlen, kleermaker in Harderwijk, probeert de NSB-burgemeester van Harderwijk te overtuigen zijn broer Cor en de andere Harderwijkers vrij te krijgen, maar de burgemeester ziet de zin er niet van in. Hij vraagt Steijlen schouderophalend wie er dan voor de postzegel gaat betalen. Op 11 oktober 1944 vindt het grootste transport

De tocht in Amersfoort van het station naar Kamp Amersfoort

ooit vanaf Kamp Amersfoort naar Duitsland plaats. 1441 gevangenen worden van het kamp naar het station gevoerd, waaronder de 601 mannen uit Putten. Vanaf Amersfoort vertrekt het transport naar Almelo, waar de vier katholieken Thomas, Steijlen, Schiffmacher en Kienhuis een gezamenlijk bericht naar huis sturen op een kruidenierszakje. Joop Klok mag in de marge ook een bericht plaatsen aan zijn verloofde.

De brief die de vier Harderwijkers mannen in Almelo uit de trein gooiden

'Beste allemaal,
Wij zijn gisteravond (woensdag) op transport gegaan naar Duitsland. Thans (donderdag) zitten wij al den geheelen dag in Almelo en gaan vermoedelijk vandaar over de grens met onbekende bestemming. Wij hebben goeden moed! Tot weerzien en hartelijke groeten
Cor, Johan, Gerard, Willem Kienhuis – Laat je er niet onder krijgen, liefste!

NEUENGAMME

's Avonds wordt de tocht hervat naar Neuengamme bij Hamburg, waar het transport in het holst van de nacht aankomt. De mannen uit Putten worden daar van elkaar gescheiden, en zullen de tijd erna naar verschillende buitenkampen van Neuengamme worden overgebracht. Lubbert van Elten overlijdt als eerste Harderwijker, op 27 november in Bergen-Belsen, waar veelal zieke en arbeidsongeschikte gevangenen uit andere kampen worden ondergebracht. Andere mannen worden naar Husum op transport gesteld, waar zij onder erbarmelijke omstandigheden in de winter tankvallen moeten graven en andere verdedigingswerken moeten aanleggen tegen de oprukkende geallieerden. Eind oktober volgt een tweede transport naar Ladelund, waar de omstandigheden misschien nog wel slechter zijn. Gerard Schiffmacher en Joop Klok worden van Husum naar Ladelund gebracht, waar zij respectievelijk op 1 en 12 december aan dysenterie overlijden. Vrijwel gelijktijdig overlijdt Cornelis Adolf den Hartigh in het buitenkamp Versen; op 8 december, aan diarree. Wim Kienhuis zou op 6 januari 1945 aan een hartstilstand overlijden in Dalum, waar eveneens aan verdedigingswerken wordt gebouwd.

1945

Vijf van de zeven gedeporteerde Harderwijkers sterven eind 1944 of de eerste dagen van 1945. Twee zouden langer overleven in een strijd tegen de elementen, ziekte en honger. In de begindagen van 1945 wordt het de Duitsers heet onder de voeten. Vanuit het oosten rukt de Sovjetunie op, vanuit het westen komen de Amerikanen, Britten en Canadezen steeds dichterbij, ook bij de concentratiekampen. De SS wil de sporen naar de kampen en de Holocaust laten verdwijnen. Hierop worden de zogenaamde dodenmarsen bedacht. De ernstig verzwakte gevangenen worden verplaatst naar andere kampen, die verder van de frontlinie af liggen. Hiervoor moeten zij tientallen

Van boven naar beneden: Jan Stoffelsen, Gerard Schiffmacher, Wim Kienhuis, Cor Steijlen, Johan Thomas, Cornelis Adolf den Hartigh, Lubbert van Elten, Jacobus Klok.

kilometers lopen naar treinstations, waarna ze – midden in de winter – zonder voedsel of drinken worden getransporteerd in goederenwagons of open kolenwagons. Velen bezwijken bij de marsen en worden ter plekke geëxecuteerd. De kampen worden door de marsen ook steeds voller, de hygiëne en voedselsituatie – die al abominabel waren – verslechteren. Dezelfde hoeveelheid ruimte, bedden, sanitair en voedsel moeten gedeeld worden met wel dertig keer zoveel gevangenen. Ziekten als de tyfus en dysenterie breken uit en in de eerste twee maanden van 1945 schiet het sterftcijfer in de kampen omhoog. Johan Thomas en Cor Steijlen blijven bij elkaar. Omdat hij van beroep kleermaker is – met zijn broer Fridus heeft hij een militaire kleermakerij aan de Donkerstraat – wordt Cor Steijlen door de Duitsers ingezet als kleermaker in de kampen. Hij hoeft het zware lichamelijke werk in de tankgraven en andere verdedigingswerken dus niet uit te voeren, in tegenstelling tot veel anderen. Het brood, dat hij dagelijks ontvangt, spaart hij op en geeft hij aan zijn zwager, die wel buiten het zware handwerk moet uitvoeren. Het kan een reden zijn dat beiden een langere periode in de kampen hebben overleefd. Op 6 januari vertrekken Cor en Johan van Neuengamme naar Versen, een buitenkamp, waar gevangenen ook aan verdedigingswerken aan het werk worden gezet. Van 5 tot 8 april verblijft Thomas in Neuengamme, mogelijk is Steijlen dan in Husum en Ladelund. Vanaf 8 of 12 april wordt Neuengamme ontruimd, waarbij gevangenen via Bremervörde naar Sandbostel worden gebracht. Op weg naar Sandbostel overlijdt Johan Thomas, uitgeput, op 15 april 1945. Zijn zwager Cor Steijlen komt nog aan in het kamp Sandbostel, maakt op 29 april 1945 de bevrijding van het kamp door de Britten mee, waarna hij vermoedelijk wordt overgebracht naar een Brits hospitaal. Op 7 mei tekenen de Duitse troepen de onvoorwaardelijke overgave van alle Duitse strijdkrachten. Steijlens voorspelling komt uit: ‘Den oorlog’ is voorbij. Maar op 16 mei overlijdt hij in Sandbostel alsnog aan alle ontberingen die hij tijdens het laatste oorlogsjaar heeft moeten doorstaan.

NA DE OORLOG

De nabestaanden van de razziaslachtoffers blijven lange tijd in onzekerheid achter. Nederland is bevrijd, maar over het lot van hun naasten krijgen zij geen uitsluitsel. In augustus 1948 krijgt de familie Thomas een bericht van vermoedelijk overlijden

van het Rode Kruis, vijf jaar later gevolgd door een brief van de Nederlandse Staat. Voor de nabestaanden is het ‘een bevestiging van een zeer bang vermoeden’, zoals broer de broer van Gerard, Henk Schiffmacher, het in zijn dagboek verwoordt. Groot is de verslagenheid bij de families die het betreft, en de lokale gemeenschap, waar de mannen een eigen plek innamen. De mannen krijgen allen een rustplaats. Jan Stoffelsen wordt in Harderwijk begraven kort na de Razzia. Enkele slachtoffers, die in Duitse kampen overleden, krijgen een eigen graf op een Nederlands ereveld (Den Hartigh, Steijlen), anderen worden gecremeerd of begraven in een massagraf in een van de kampen (Van Elten, Kienhuis, Klok, Schiffmacher, Thomas). De weduwen van Cor Steijlen en Johan Thomas nemen beiden kostgangers in huis, die zorgen voor een inkomen voor de ontvaderde gezinnen. Pas jaren na de oorlog krijgen de achtergebleven vrouwen een oorlogspensioen, waarmee in levensonderhoud kan worden voorzien. Tot 1964 worden kinderen uit de gezinnen ook ondersteund uit de Stichting Puttens Jeugd, die financiële hulp verleent voor scholing na de lagere school. De zussen Steijlen-Rijke en Thomas-Rijke pakken hun leven ondanks alles op, zorgen voor hun gezinnen en spelen een maatschappelijke rol van betekenis in Harderwijk. Riet Thomas-Rijke krijgt in 1999 zelfs een pauselijke onderscheiding voor haar brede inzet voor Kerk en maatschappij, met bijzondere aandacht voor het feit dat het noodlot, dat haar gezin in de oorlog ten deel viel, haar er nooit van heeft weerhouden zich in te zetten voor de samenleving. In Putten werd de Stichting Oktober '44 opgericht, die de herinnering aan de gebeurtenissen in Putten levend houdt. Jaarlijks wordt de Razzia op 2 oktober herdacht bij het ‘Vrouwje van Putten’. Maar ook in Harderwijk wordt in stilte aandacht gegeven aan de slachtoffers. De vlag op het stadhuis hangt ook deze 2 oktober halfstok en burgemeester Harm-Jan van Schaik is voornemens om, net als in 2014, deel te nemen aan de officiële herdenking van 2 oktober a.s.

Met dank aan Toos Hendrickx-Steijlen, Bert Schiffmacher en de Stichting Oktober '44 voor de verhalen, informatie en het beeldmateriaal.

De Harderwijkse slachtoffers van de Puttense Razzia waren:

Lubbert van ELTEN, boekhouder, Hondegatstraat 6, * Putten 28 januari 1900, † Bergen-Belsen 27 november 1944, 44 jr., ongehuwd
Cornelis Adolf den HARTIGH, expediteur, Nassaulaan 11, * Terneuzen 6 december 1910, † Versen 8 december 1944, 33 jr., gehuwd, 1 kind
Wilhelmus Casper Anthonius KIENHUIS, vertegenwoordiger, Bruggestraat 4, * Amsterdam 27 september 1911, † Dalum 6 januari 1945, 33 jr., ongehuwd
Jacobus KLOK, fabrieksarbeider, Baanweg 8, * Harderwijk 14 januari 1914, † Ladelund 12 december 1944, 30 jr., verloofd
Gerardus Johannes SCHIFFMACHER, slager, Luttekepoortstraat 34, * Harderwijk 14 december 1916, † Ladelund 1 december 1944, 27 jr., verloofd
Cornelis Petrus Christiaan STEIJLEN, kleermaker, Kampweg 1, * Geertruidenberg 30 november 1899, † Sandbostel 16 mei 1945, 45 jr., gehuwd, 4 kinderen
Jan STOFFELSEN, fietsenmaker, Rabbistraat 71, * Ermelo 15 juli 1924, † Putten 1 oktober 1944, 20 jr., ongehuwd
Johannes Josephus THOMAS, boekhouder, Stadsdennengweg 9, * Harderwijk 28 februari 1908, † Sandbostel 15 april 1945, 36 jr., gehuwd, 5 kinderen

Overlevenden van de Razzia:

Wouter ARENDZEN, Scheltusstraat 18, Amersfoort, * Harderwijk 12 december 1894, † 27 juni 1967, een van de 69 uit Kamp Amersfoort vrijgelaten mannen.
Johannes VONHOF, Postweg 23, Putten, * Harderwijk 20 januari 1919, † Putten 26 juli 1994. Overleefde Neuengamme, Husum, Sandbostel, van daar op 3 juni 1945 teruggekeerd. Broer van:
Hendrik Johannes VONHOF, Halvinkhuizerweg 11, Putten, * Harderwijk 31 maart 1912, † Putten 24 oktober 1997. Overleefde Neuengamme, Lerbeck, Fallersleben, Wöbbelin, van daar op 26 mei 1945 teruggekeerd.

De in Harderwijk geboren slachtoffers van de Razzia:

Gerrit van den BRINK, Garderenseweg 31, Putten, * Harderwijk 3 april 1923, † Neuengamme 9 april 1945.
Albertus Wilhelmus CRANE, Beukenlaan 6, Putten, * Harderwijk 16 maart 1893, † Ladelund 17 november 1944.
Harmen HAMSTRA, Fleiersteeg Putten, * Harderwijk 25 juni 1897, † Neuengamme 2 januari 1945.
Hendrik JANSEN, Garderenseweg 24, Putten, * Harderwijk 8 oktober 1909, † Ladelund 17 november 1944, broer van:
Jan JANSEN, Papiermakerstraat 13, Putten, * Harderwijk 7 februari 1915, † Ladelund 20 november 1944.
Dirk KARSSSEN, Sanderijnstraat 27-3, Amsterdam, * Harderwijk 5 september 1911, † Sandbostel mei 1945.
Jannes KARSSSEN, Oude Nijkerkerweg 140, Ermelo, * Harderwijk 10 augustus 1918, † Ladelund 8 december 1944
Peter RAAIJEN, Dorpsstraat 89, Putten, * Harderwijk 4 juni 1902, † Neuengamme 8 december 1944.
Willem SMIENK, Dorpsstraat 97, Putten, * Harderwijk 1 januari 1899, † Hamburg 22 februari 1945.

BRONNEN BIJ HET ARTIKEL

Pieter Dekker en Gert van Dompsele, Van naam tot nummer. Slachtoffers van de Puttense razzia (Putten 2014).
 J. van Hell, Niet alléén op 4 mei. Harderwijkse oorlogsslachtoffers (Harderwijk 2002).
 H. Kraaijenbrink, Politierapport 1940-1945. Dagboek van een politieofficier (Zutphen 1986).
 H.W. Schiffmacher, Van mobilisatie tot capitulatie (Harderwijk 1992).
 Website Stichting Oktober 44, www.oktober44.nl

tekst Jan Ruijne

Jan Ruijne is journalist en historicus. Hij is redacteur van het Vittepraetje en bestuurslid van Herderewich. Zijn interesse gaat vooral uit naar de Eerste Wereldoorlog, koloniale geschiedenis en archeologie.

Samofa is springlevend

Anton Mons en Harrie Ros reviseren oude motoren van Harderwijkse makelij

Voor oudere Harderwijkers is Samofa een bekende naam. Bijna veertig jaar werden er dieselmotoren geproduceerd in de fabriek aan de Boerhaavelaan. Hoe kwam Samofa in Harderwijk terecht? En wat is er van die roemruchte motoren geworden?

Hij was zestien jaar toen hij op de montage-afdeling van motorenfabriek Samofa aan de slag mocht. Daarvoor had hij drie maanden eenvoudig werk op de koperslagerij verricht, maar nu begon het echte werk. Anton Mons ging vol goede moed aan de slag en ontving uit handen van voorman Reijer Roelofsen een paar handschoenen. Een minuut later moest hij een in hete olie gedompelde zuiger vasthouden. Dat duurde welgeteld één seconde. Toen liet Anton het ding uit zijn handen vallen. Wat bleek? De vingertoppen van de handschoenen waren compleet doorgesleten en het

gloeiend hete onderdeel moest wel vallen. Waarop Roelofsen de vermanende woorden sprak: "Een goede monteur verbrandt nog liever zijn vingers, dan dat hij een zuiger uit zijn handen laat vallen." Anton Mons (81) weet het verhaal nu, vanuit zijn woonkamer aan de Bleek, smakelijk te vertellen. Maar toen -we schrijven het jaar 1954- kon hij er niet om lachen. "Reijer was mij gewoon aan het uittesten. Hij wist dat

die handschoenen doorgesleten waren." Toch was het een goede les: Anton liet daarna nooit meer een zuiger uit zijn handen vallen. Anton Mons werkte tot 1958 bij Samofa.

Oudere Harderwijkers kunnen zich de Samofa-fabriek aan de Boerhaavelaan ongetwijfeld herinneren. Maar wat

Dit fraai opgepoetste exemplaar staat bij de entree van Machinefabriek Harderwijk.

Anton Mons en Karel Prakke bij een nog te reviseren motor.

zij niet weten is dat een aantal oude dieselmotoren van Samofa staan opgeslagen in een gloednieuwe bedrijfshal van Machinefabriek Harderwijk op industrieterrein Lorentz. In een hoekje van die hal staan zes motoren van verschillende types in diverse staten van revisie. Anton sleutelt daar, samen met mede-knutselaar Harrie Ros en met steun van fabrieksdirecteur Karel Prakke aan Harderwijk's glorie. Anton is maar wat trots op het resultaat. Tijdens een bezoek aan de Machinefabriek laat hij de motoren zien. Dat begint al bij de entree. Daar staat een prachtexemplaar te glimmen. Anton maant de bezoeker verder te lopen en ja hoor, voor het kantoor staat een tweede Samofa. Directeur Prakke hoeft maar op te staan om de motor te zien. Karel heeft het hartelijk, alsof het een oude

Een trotse Anton Mons bij een gereviseerde Samofa.

vriend is. Samen lopen ze naar het achterste deel van de bedrijfshal. Op pallets staan hier de motoren die nog aangepakt moeten worden. Daarnaast een grote stelling met reserve-onderdelen. Ook Prakke vindt de Samofa-erfenis bijzonder: "Dit is industrieel erfgoed en gemaakt in Harderwijk. Daar moet je zuinig op zijn." En dat gezegd hebbende slingert hij een oude gashendel bedient. En ja hoor, het duurt maar een paar tellen en we horen het typische, plof-fende geluid van de Samofa-dieselmotor: het ding mag dan oud zijn, hij doet het nog voortreffelijk.

HARDERWIJK KRIJGT EEN MOTORENFABRIEK

Samofa ontstond kort na de Tweede Wereldoorlog uit de samenwerking van vier motorenfabrieken, te weten Brons, Kromhout, Industrie en Bolnes. Dit waren, na de twee echt grote jongens -Stork en Werkspoor- de toonaangevende motorenfabrikanten van Nederland. Vóór de oorlog hadden de vier directeurs van die fabrieken, het plan opgevat om heel intensief samen te werken en misschien wel te fuseren. Na afloop van de oorlog bleek die fusie een illusie. Maar wat ze wel overeenkwamen

is dat ze de krachten gingen bundelen bij de productie van hulpmotoren. Die hulpmotoren waren voor alle vier verlieslatend. Door één fabriek te bouwen en daar motoren in massa-productie te fabriceren zouden er zwarte cijfers geschreven kunnen worden.¹ Voor de fabricage van die hulpmotoren moest een nieuwe fabriek worden gebouwd. De keuze viel op Harderwijk. De gemeente bood de grond aan voor een scherpe prijs. Aan arbeiders was geen gebrek: de visserij liep op zijn einde en veel mannen zochten ander werk. Burgemeester Numan deed vreselijk zijn best om industrie naar Harderwijk

Karel Prakke biedt de ruimte en de faciliteiten om aan de motoren te werken. Dat doet hij omdat hij veel bewondering heeft voor dit in Nederland ontwikkelde produkt.

Het front van de fabriek.

te halen. En met succes. In korte tijd vestigden veel bedrijven zich op de industrieterreinen.²

Met een startkapitaal van 600.000 gulden, een flink kapitaal voor die tijd, werd aan de Boerhaavelaan 2 een fabriek neergezet door de Samenwerkende Motoren Fabriekanten (kortweg: Samofa). De productie startte in 1950 en zou duren tot 1988. In die periode zijn duizenden motoren in elkaar gezet en gedistribueerd.³ De afzet was vooral in eigen land, maar ook in Indonesië en Afrika zijn relatief veel motoren terechtgekomen.

Zo werd een Samofa-motor in de jaren vijftig opgebouwd.

Grootste succesnummers waren de 1-S-108 en de 2-S-108. Dat waren eigen ontwikkelde motoren, met één of twee cilinders, watergekoeld en zeer betrouwbaar. Ze werden

in kleine slepers gebouwd, in vissersschepen, in kleine binnenvaartschepen. Maar er zijn ook Samofa's in een stationaire uitvoering geproduceerd. Die werden gebruikt in aggregaten en waterpompen.

Tientallen gietijzeren omhulsels staan klaar om verder verwerkt te worden.

In de jaren zestig werd de internationale concurrentie steeds heviger. Er moest een partner gevonden worden om het hoofd boven water te houden. Dat werd het Japanse Mitsubishi. Vanaf 1971 leverden de Japanners rompmotoren die afgemonteerd werden in Harderwijk. Ze werden aangepast aan de marktsituatie en de wensen van klanten. Ook de service-afdeling van deze motoren zat in Harderwijk. In 1973 werd de productie van de eigen S-108

stopgezet, de motoren waren in vergelijking met de concurrentie, sterk verouderd.⁴ In 1980 kocht Mitsubishi alle aandelen Samofa. De verouderde fabriek werd in 1988 gesloten nadat in Almere een gloednieuw bedrijf was gebouwd, genaamd MHI Equipment Europe BV. In de jaren negentig werd de Samofa-fabriek gesloopt, nu staat hier het hoofdkantoor van aannemersbedrijf Van Wijnen.

DE SAMOFA CLUB

Daarmee lijkt de historie van Samofa verteld. Maar toch niet helemaal. Oud-medewerkers van de fabriek én liefhebbers van de Samofa-motoren richtten in 1998 de Samofa Club op. Er kwam ook een verenigingsblad, getiteld De Slinger. 'Het blad voor de liefhebber van Samofa dieselmotoren'. Het doel van de club: 'het verzamelen en beheren van Samofa dieselmotoren.' In het begin was de club een groot succes, met werkplaat-

sen in Elburg en Spakenburg. Vooral in die laatste plaats was de Samofa-club actief. Elke dinsdag werd er gesleuteld in een werkplaats achter café BU-2. In totaal waren er zo'n 35 leden, die elk jaar ook een verenigingsuitje ondernamen. Volgens het clubblad De Slinger was dat immer een gezellig samenzijn. De club werd in die jaren gesponsord door Mitsubishi.⁵

Nu leidt de club een slapend bestaan. Harrie Ros en Anton Mons zijn de enige nog actieve leden. Zij sleutelen aan de Samofa-motoren. Op mooie dagen worden de motoren met de heftruck naar buiten gereden. Dan staan ze daar te glimmen. Anton, Harrie en Karel staan ernaast. Eén van hen hanteert de slinger om de motoren in beweging te krijgen. En dan is het genieten,

genieten van dat prachtige, ploffende geluid dat uniek is voor de Samofa-dieselmotor.

BRONNEN BIJ HET ARTIKEL

Interview Anton Mons, juli 2019

De Slinger, verenigingsblad van de Samofa Club; de nummers 03-1999; 02-2002 en 03-2002

Mechanisch Erfgoed Centrum Dronten (<https://mecmuseum.nl/samofa-fabriek-harderwijk/>)

Website Mijn Zuiderzee (<https://www.mijnzuiderzee.nl/page/7739/>)

de-populaire-scheepsmotoren-van-de-grootvader-van-hans-goedkoop)

Website Samofa (http://www.samofa.nl/samofa/samofa_Holland.html)

Hans Goedkoop heeft Samofa-genen

Presentator Hans Goedkoop, historicus en presentator van Andere Tijden, is een bekende naam in Harderwijk. Vorig jaar nog gaf hij in het Stedsmuseum een lezing over de bijzondere gewelfschilderingen in de Grote Kerk. Het was de aanzet voor een inzamelingsactie om geld bijeen te sprokkelen om die unieke schilderingen te kunnen restaureren. Hans is de kleinzoon van Jan Goedkoop (1878 – 1962), de eerste directeur van Samofa. Het is ook aan deze Jan te danken dat Samofa ooit van de grond is gekomen; hij was directeur-eigenaar van Kromhout en de drijvende kracht in het overleg tussen de vier motorenfabrikanten. Jan Goedkoop was de zeventig al gepasseerd toen Samofa van start ging. In 1956 hing hij zijn directeurspet aan de kapstok. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Albert Goedkoop. Deze had echter een haat-liefde relatie met zijn functie. Hij stopte in 1970 en werd toen docent wiskunde en computerkunde aan de HTS in Zwolle.⁶ Historicus Hans Goedkoop heeft nooit voor Samofa gewerkt, maar is wel in Harderwijk opgegroeid.

VOETNOTEN BIJ HET ARTIKEL

¹ Interview met Theo van der Pas, laatste directeur van Samofa, De Slinger 02-2002

² Website Mijn Zuiderzee

³ Website MEC

⁴ Website MEC

⁵ De Slinger, 03-1999

⁶ Website Mijn Zuiderzee

Anton wil geen geld, hij wil een heuse Samofa

Anton Mons schat dat het zo'n vijftig jaar geleden is dat hij in een container bij Meijer Transportbedrijf een oude en zeer vieze motor zag. Zijn hart maakte een sprongetje toen hij zag dat dit een heuse Samofa was, afkomstig uit de fabriek waar hij als jong kereltje nog had gewerkt. Anton had een klusje voor Meijer gedaan en wilde in natura betaald worden: hij wilde die oude Samofa. Na enig onderhandelen en honderd gulden bijbetalen werd hij de trotse eigenaar van wat gewone stervelingen een stuk schroot zouden noemen. Bij de DAF-dealer spoot hij de motor schoon en daarna haalde hij het ding uit elkaar. "Je wilt niet weten wat ik tegenkwam. Het was echt een mega-klus om hier weer een werkende motor van te maken." Op zoek naar onderdelen kwam hij in contact met Harrie Ros, ook een liefhebber van Samofa-motoren en later de drijvende kracht achter de Samofa-club. Veel leden van die club zijn inmiddels overleden of zo oud dat ze hun oude hobby los moesten laten. Anton en Harrie zijn de laatsten der Mohikanen. Harrie bezit drie motoren en Anton twee. Ook hebben ze het beheer over een flink onderdelenmagazijn. Dat is misschien een bruikbare tip voor bezitters van Samofa-motoren die op zoek zijn naar net dat ene ontbrekende onderdeel. Zij kunnen via de mail contact opnemen met Harrie Ros; het adres: harryros@kpnmail.nl Tot voor kort stond er ook een Samofa in het Stedsmuseum in Harderwijk, maar deze staat nu in depot. Wie een Samofa wil zien moet naar Dronten. Daar staan de motoren in het Mechanisch Erfgoed Centrum. (www.mecmuseum.nl)

tekst **Robert Oosterhof**

Robert Oosterhof doet onderzoek naar de geschiedenis van de visserij en de botters. Verder is hij redacteur van Tagrijn, het blad van de Vereniging Botterbehoud

Schilderij "De Storm" van Bram van der Leek

Op de Noordzee gebleven over op de Buitenzee omgekomen Harderwijker vissers

Rond 1900 monsterden jaarlijks vele tientallen Harderwijker vissers aan voor de Noordzeevisserij. Zij waren niet de enigen, ook uit Spakenburg, Urk en Marken trokken vele vissers naar plaatsen als Vlaardingen, Maassluis, Katwijk, IJmuiden en Scheveningen om met bommen en loggers uit te varen ter haringvangst. In 1905 gingen 75 Harderwijker vissers ter loggervaart. De Harderwijker visserij-beroepsbevolking bestond in dat jaar uit ongeveer 250 koppen. In 1909 monsterden zelfs 120 Harderwijkers aan.

De trek van de Zuiderzeevissers naar de Noordzee vond zijn oorzaak in de slechte opbrengsten van de Zuiderzeevisserij in het eerste decennium van de twintigste eeuw. Zuiderzeevissers konden de kosten van een volwassen knecht niet opbrengen en behielpen zich met jongens, het liefst natuurlijk een eigen zoon die alleen voor de kost meewerkte. De Noordzeevisserij betaalde beter en bood één van de weinige inkomensalternatieven.

In de periode rond Kerst en Nieuwjaar kwamen de loggerschippers naar de Zuiderzeeplaatsen om personeel te werven. Degenen die tekenden kregen dertig gulden monstergeld, een meer dan welkome bron van inkomsten in een jaargetijde waar de inkomsten uit de visserij nihil waren maar de uitgaven bleven doorgaan.

De haringteelt begon in april en duurde meestal

tot eind november. De eerste scholen haring werden gevangen bij de Shetland-eilanden; geleidelijk verplaatste de haring zich naar het zuiden en de vloot volgde op de voet. Op een teelt van dertig weken kwam men gebruikelijk vijf keer terug in de thuishaven alwaar gelost en gebunkerd werd. De bemanning kreeg dan een paar dagen vrijaf om huiswaarts te keren. Tussen december en april waren de Harderwijker loggervarenders weer in Harderwijk. Zij probeerden dan nog wat bij te verdienen. Knecht worden op één der Zuiderzeevervisserijsschepen zat er niet in, schippers en knechten maakten veelal afspraken voor een visserijseizoen. Veel Harderwijker loggervarenders hadden een klein scheepje, een kubbeboot, punter of pluut,

Ansichtkaart "Oude Haven, Harderwijk"

waarmee zij de dag- of walvisserij bedreven. In de periode dat zij op de Noordzee visten, waren hun scheepjes opgelegd. De Oude Haven van

DE NOORDZEEVISSERIJ: EEN GEVAARLIJK BEDRIJF

De Noordzeevisserij was, en is, een bedrijfstak met flinke risico's. Op visserijmonumenten in Scheveningen, Egmond, Urk en Katwijk staan de namen van vele honderden vissers die op de Noordzee zijn omgekomen.

Maar ook diverse Harderwijker vissers lieten op de Noordzee het leven.

JAN KARSSSEN

* 9 maart 1864, † 27 augustus 1901

In 'de Harderwijker' van 31 augustus 1901 staat het volgende korte bericht: "Donderdagmiddag werd alhier het droevige bericht ontvangen dat onze stadgenoot Jan Karssen, varende op een Noordzeesche bomschuit, zijn graf in de golven gevonden heeft. De ongelukkige laat een weduwe met vijf kinderen onverzorgd achter."

De akte van overlijden die in Maassluis is opge maakt schetst de toedracht.

"Uittreksel uit het dagboek van den vischlogger genaamd 'Irene' MA (Maassluis, R.O.) 85: Op heden den zeven en twintigste augustus 1901 aan boord van den vischlogger MA 85 Irene, thuishorende in Maassluis, zich bevindende op de Noordzee ongeveer 60 Engelsche mijlen van de Engelsche kust verklaren Gerrit van der Hoest, Cornelis Dekker en Anthonie van Dongen (schipper en bemanningsleden van de logger, R.O.) dat Jan Karssen, oud zes en dertig jaren, geboren en woonachtig te Harderwijk, zoon van Jan Karssen en echtgenoot van Heintje Foppen op 27 augustus des voormiddags vijf en half uur bij het overnemen van een stortzee overboord is geslagen en verdrongen."

Jan Karssen staat niet op het vissersmonument van Harderwijk vermeld.

ARY KLAASSEN

* 31 augustus 1859, † 19 oktober 1903

Het OverVeluwsch Weekblad van 21 oktober 1903 meldt: "Blijkens een zondag ontvangen telegram van den reeder P. van Leeuwen is de matroos Ary Klaassen, varende op de bom "Cla-

ra" van Scheveningen, schipper Teunis Plugge, op de Noordzee verdrongen. In de kracht van zijn leven werd hij van de zijnen weggerukt- hij telde nauwelijks 44 jaar- een treurende weduwe nalatend met negen kinderen."

Op de website van de Stichting VissersNamen-Monument Scheveningen wordt dit drama uit 1903 waarbij 8 vissers het leven lieten, beschreven.

Tijdens een zware storm rond middernacht van 18 op 19 oktober 1903 strandde de bomschuit SCH 1 "Clara Johanna" met negen koppen op de beruchte gronden van Terschelling. Met flambouwen en ander brandbaar materiaal werd door de bemanning getracht de aandacht van de wal te trekken. Op de Brandaris werd dit wel gezien maar de reddingsboot moest van de andere kant van het eiland komen. Nadat eerst de paarden uit de wei moesten worden gehaald, om de boot te trekken, volgde nog een zware tocht over het eiland heen. Door het stuifzand moest een lange omweg worden gemaakt en pas na vier uur werd de plaats van de stranding bereikt. Het was aardedonker en aanvankelijk werd niets gevonden totdat ter hoogte van paal 9 geschreeuw werd gehoord.

De slechts vaag zichtbare bom was toen al in stukken geslagen. Met de boot voer men eerst naar het grootste wrakdeel waar echter niemand werd aangetroffen. Even later werd een klein stuk wrak ontdekt met daarop de nog enige overlevende, de 22-jarige Gijs Bruijn.

De overige acht bemanningsleden waren verdrongen. Hun stoffelijke overschotten spoelden in de dagen erna aan, maar Ary Klaassen werd nooit teruggevonden.

Zijn naam staat niet op het vissersmonument in Harderwijk vermeld.

ANDRIES PETERSEN

* 9 januari 1862, † 2 augustus 1912

De oorzaken van het overlijden van visserlui op zee kunnen heel verschillend zijn. Vaak is er sprake van verdrinking maar bijvoorbeeld ook de zeer gebrekkige medische zorg aan boord kon de visserman fataal worden.

In het OverVeluwsch Weekblad van 3 augustus 1912 lezen we het volgende: "Op de Noordzee is aan boord van de KW (Katwijk, R.O.) 3 maandag

j.l. overleden onze stadgenoot Andries Petersen. De man had enige dagen tevoren tandpijn gekregen; de ontsteking nam hand over hand toe. Bij hem voeren nog een negental Harderwijkers van wie één de droeve tijding hier bracht. De deelneming met de weduwe is algemeen. Het stoffelijk overschot is te IJmuiden ter aarde besteld."

Volgens de akte van overlijden die door de Gemeente Velsen werd opgemaakt, is op 2 augustus 1912 uit de Noordzee binnengebracht het lijk van Andries Petersen, oud 49 jaar, van beroep matroos op een logger, geboren en wonende te Harderwijk, echtgenoot van Johanna Aardzen, zoon van Pieter Petersen en Jannetje Tromp. In de buurt van de Hollandse haringvloot voer gedurende lange tijd het hospitaal-kerkschip 'de Hoop' dat zich richtte op de medische zorg voor de visserlui. Voor Andries Petersen mocht dat helaas niet baten.

Hospitaalkerkschip "De Hoop II"

Op het vissersmonument van Harderwijk staat zijn naam niet vermeld.

Na 1909 liep de Harderwijker deelname aan de Noordzeevervisserij terug. De Zuiderzeevervisserij liet betere rendementen zien en het leek er op dat de Noordzeereders meer en meer de voorkeur gaven aan personeel uit de eigen plaats. Toch

zijn er nog lang Harderwijker vissers geweest die op de Noordzee gingen vissen. Soms ging het daarbij om Harderwijkers die zich elders vestigden. Ook onder hen zijn er die op de Noordzee verdronken.

KOLK ALBERT BRUININK

* 19 januari 1870, † 25 augustus 1920

Albert Bruinink trouwde op 14 juli 1894 met de op Urk geboren en woonachtige Jacobje Koffeman. Het echtpaar vestigde zich op Urk en later in Velsen. Vanuit het nabijgelegen IJmuiden viste Bruinink met de botter UK 60 op de Noordzee. In augustus 1920 speelde zich het volgende drama af.

In de nacht van 18 op 19 augustus 1920 omstreeks 12 uur was schipper Bruinink met zijn houten botter UK 60 op weg naar de visafslag van IJmuiden. Nabij de pieren kwam het stoomschip 'Helder' de botter oplopen.

Stoomschip "Helder"

Achter het stoomschip voer de sleepboot 'Simson' die, zodra het schip binnen de pieren was, assistentie zou verlenen om het schip veilig naar de sluizen te brengen. Als zeilschip zonder hulpmotor en met de ebstroom tegen, verkeerde de UK 60 in een kwetsbare positie. Het stoomschip behield zijn vaart, haalde de UK 60 snel in en bij de aanvaring werd de botter in tweeën gespleten. Schipper Bruinink die 40 jaar ervaring had als visserman op zowel Noordzee- als Zuiderzeeschepen verdronk. Hij stond bekend als voorzichtig en kundig schipper. De knecht Maarten Post werd door de sleepboot gered.

Het stoffelijk overschot van Kolk Albert Bruinink spoelde op 25 augustus 1920 aan op het strand bij Noordwijk.

Zijn naam staat niet op het vissersmonument van Harderwijk.

WILLEM EN KLAAS FOPPEN

* 21 november 1922/* 3 juni 1944, † januari 1966

De eerste naoorlogse jaren verliepen voor de Harderwijker visserij voorspoedig. Daarna liepen de besommingen terug, de inpolderingen perkten het visserijgebied in, het perspectief werd somber en het aantal visserijschepen minderde. Op Urk, altijd al meer op de Noordzeevervisserij georiënteerd, was voldoende emplooi op de vloot. Willem Foppen en zijn vrouw Emma Ernst verhuisden omstreeks 1950 naar Urk, waar hij als Noordzeevervisser de kost ging verdienen. In januari 1966 maakte hij samen met zijn oudste zoon Klaas, toen 21 jaar, deel uit van de bemanning van de kotter UK 58 'Ex Mera Gratia' (vanuit de genade van de zee).

Op Urk ontstond grote ongerustheid toen de UK

58 eind van de week niet terugkeerde. Het schip was voor het laatst gezien 30 mijl ten noorden van Vlieland. Er werd vermoed dat de kotter met zijn netten achter één van de vele wrakken die benoorden de Waddeneilanden liggen, was blijven haken en door eigen motor omgetrokken. Er kwam een grote zoekactie op gang waaraan 150 vissersvaartuigen deelnamen maar er werd niets gevonden. Schip en bemanning zijn nooit teruggevonden.

Tussen januari 1966 en februari 1968 vergingen 4 Urker kotters waarbij 20 slachtoffers vielen te betreuren. Dat had alles te maken met de opkomst van de boomkorvisserij waarbij 2 zware gieken de netten, verzaard met kettingen, over de bodem trokken. De stabiliteit en zeewaardigheid van de kotters verminderden en de steeds krachtiger scheepsmotoren lieten het schip, als de netten verstrikt raakten in een obstakel, kapseizen.

Vader en zoon Willem en Klaas Foppen zijn de laatsten die op het vissersmonument van Harderwijk vermeld staan.

De kotter UK 58 (foto Corry Blok)

tekst **Niek de Jong**

Niek de Jong is jarenlang voorzitter geweest van Herderewich. Hij is ook erelid.

Willem Meerens

Van brandstofhandel tot transportbedrijf

Op 12 mei 1909 trouwden op het stadhuis van Harderwijk Willem Meerens en Teuntje Klaassens. Beide zijn in Harderwijk geboren, respectievelijk op 22 februari 1883 en 22 april 1885. Willem en Teuntje kregen acht kinderen: Peter (* 28 april 1910 - † 22 november 1912), Gerrit (* 23 januari 1912), Aaltje (* 4 april 1914 - † 4 januari 2008), Peter (* 19 mei 1916 - † 20 december 1989), Cornelia (* 6 oktober 1918 - † 28 mei 2007), Jacobus (* 27 mei 1921 - † 12 juli 1966), Willem (* 25 juli 1923 - † 27 juni 1992) en Hendrik Frederik (* 23 februari 1927).

BRANDSTOFHANDELAAR

Willem Meerens was brandstofhandelaar. Het bedrijf was gevestigd aan de Smeepoortenbrink en verhuisde in 1914 naar de Brouwerssteeg.

Op 8 september 1908 dreef boven de gemeente een luchtballon met drie Belgische passagiers, die een poging deden om te landen. In de buurt van het in aanbouw zijnde sanatorium Sonnevanc gelukte het. Nadat de werklieden van het sanatorium de ballon hadden ingepakt werd deze door voerman Meerens naar het station gereden om verder vervoerd te worden.

's Middags op 22 november sloeg het paard van W. Renden in de Smeepoortstraat op hol. Het beest was gespannen voor een met pluggen geladen wagen. In de vaart werden twee ijzeren stoephekkens van Smeepoortstraat 20 afgerukt. Meerens wist het dier tot staan te brengen.

Op 1 juni 1914 komt er in Harderwijk een eind aan het transport per handkar van en naar het station. Het transport van goederen wordt groter en zwaarder om met een handkar te vervoeren. Willem Meerens krijgt vergunning dit vervoer met zijn paard en wagen te doen.

Door de burgemeester wordt op 4 april 1917 een gemeentelijke commissie voor brandstofrantsoenering in het leven geroepen. Door de Eerste Wereldoorlog was er schaarste in brandstof ontstaan. De leden werden de heren J. Adri-

Advertentie uit *De Harderwijker* van 3 november 1909

Sleperskar van Meerens. Op de bok Evert Beekhuizen (foto Stadmuseum Harderwijk)

aanse, directeur van de gasfabriek, H.J. Knoop, huisschilder en opperbrandmeester en Willem Meerens, brandstofhandelaar. Meerens heeft niet lang in de commissie gezeten. Hij werd op 1 oktober ontslagen. Bovendien werd hij met ingang van die datum voor de tijd van twee maanden uitgesloten als handelaar in distributie brandstoffen. Volgens de krant heeft het ontslag te maken met het verstrekken van brandstoffen aan particulieren buiten de distributie om.

In 1917 verhuist het bedrijf naar de Korte Kerkstraat B 30, nu nr. 3.

Van de regeringscommissie van de provincie Overijssel moet Meerens in augustus 1917 haver vervoeren: 180 Vim haver van Zwollekerspel naar zijn pakhuis in de Brouwerssteeg in Harderwijk.

Begin maart 1919 staan de gebroeders Johannes Hendrikus N. en Hendrik N. uit Harderwijk voor de rechtbank te Zutphen. Zij hadden Willem Meerens afgetuigd. Ze hadden hem geslagen en in zijn oor gebeten. Johannes H. N. zei dat het niet waar was en dat Meerens hem een half glas cognac in zijn gezicht had gesmeten. De eigenaar van het café, waar de vechtpartij plaats had gevonden, getuigde dat hij alleen gezien had dat de gebroeders N. het slachtoffer vasthielden en in zijn oor beten. De officier eiste voor Johannes drie weken gevangenisstraf en voor Hendrik zes weken.

Op 16 juni 1920 raakte het paard van Meerens bij de Vischmarkt op hol. In een flinke draf liep het beest braaf naar zijn eigen stal in de Korte Kerkstraat. Door ontzettende gladheid gleed op vrijdag 7 januari 1924 op de Stationslaan de brandstofwagen van Meerens met paard en al van de weg en kwam in de naast gelegen Sytel terecht. De bestuurder moest uitwijken naar het fietspad, dat met een ijskorst bedekt was. Daar de cokes goed in zakken verpakt was, ging er niets verloren.

De arrondissementsrechtbank te Zwolle verklaarde op 16 juli 1924 de steenkolenhandel van Willem Meerens failliet. De panden hoek Donkerstraat/Korte Kerkstraat werden verkocht. De beneden- en bovenwoning aan de Donkerstraat waren verhuurd. De woning met pakhuis en stallen werden gebruikt door de schuldenaar. De sleperij bleef aan de Korte Kerkstraat bestaan.

Korte Kerkstraat

TRANSPORTHANDELAAR

In november 1931 verrichtte sleperij Meerens een zware klus. Voor de uitbreiding van de melkfabriek Amerfortia II aan de Stationslaan (tegenwoordig Stationsplein nr.126.) moest een nieuw ketel van 15 ton geplaatst worden. Het gevaarte moest met gebruikmaking van houten rollen van het station naar de fabriek vervoerd worden. Met paarden- en mankracht lukte het karwei in drie dagen.

Broodvervoer naar het Belgenkamp door Meerens (foto Stadmuseum Harderwijk)

De sleperij vervoerde ook broden van de bakker naar het Belgenkamp en de Nieuwe Kazerne (Jan van Nassaukazerne). Tijdens één van die tochten werd het paard bij de kazerne schichtig en geraakte het gespan in de naast gelegen, diepe, modderige sloot. De koetsier kreeg een nat pak en het brood werd er ook niet lekkerder op. De soldaten zullen wel geknarsetand hebben.

Op 22 april 1938 vond er in de Donkerstraat een aanrijding plaats tussen drie auto's. Aan de ene kant van de straat stond een auto geparkeerd. De brede vrachtwagen van Meerens wilde deze passeren. Van tegenovergestelde richting kwam een personenauto, die niet meer kon remmen. De auto kwam met een flinke klap tegen de stoeprand. Het bleef bij blikshade en de kapotte wagen werd weggesleept.

Uit bovenstaand bericht blijkt dat firma Meerens gemoderniseerd was. Paard en wagen had plaatsgemaakt voor de vrachtauto. In de smalle straten van Harderwijk kwamen bovengenoemde soort auto-ongelukken vaak voor. Want op 28 maart 1947 was het weer raak. De vrachtauto van Meerens had het op de hoek van Markt/Wolleweverstraat te kwaad met een militaire vrachtauto. De eerst genoemde werd door de militaire auto in de wielen gereden. De Militaire Politie was spoedig ter plaatse om de aanrijding af te handelen.

Teuntje Meerens-Klaassen en Willem Meerens overleden beiden in 1955 in Harderwijk: Teuntje op 17 maart 1955 op de leeftijd van 69 jaar, Willem op 3 juni op 72 jarige leeftijd.

KINDEREN

Zoon Gerrit trouwt op 16 september 1937 te Ermelo met Hendrikje Mulder. Zijn beroep is slepersknecht. Het echtpaar woont eerst op de Kuipwal en later op Blokhuis 8.

Zoon Peter is getrouwd geweest met Geertruida van Os. Peter was politieagent. Hij overleed op 20 december 1989 te 's-Hertogenbosch. Zoon Jacobus was getrouwd met Wilhelmina de Paauw. Zij was geboren op 3 september 1923. Jacobus overleed op 12 juli 1966 en Wilhelmina op 1 januari 2009.

Bidprentje Peter Meerens

50 jaar archief

De zoon van de vorig jaar overleden Fred Falch, de heer Niels Falch, overhandigde een deel van het archief van zijn vader aan het bestuur van Herderewich. Fred Falch is nauw betrokken geweest bij de oprichting van Herderewich in 1972 en was jarenlang bestuurslid. Hij heeft veel gepubliceerd over de historie van Harderwijk, ook over de Joodse geschiedenis hier. Zoon Niels Falch is nu doende de nalatenschap van zijn vader op te ruimen. Hij is blij dat hij een deel kan overhandigen aan onze historische vereniging, waar zijn vader dus veel voor betekend heeft. En Herderewich neemt het maar wat graag in ontvangst. Het krijgt een plaats in het Historisch Kenniscentrum Harderwijk.

BRONNEN BIJ HET ARTIKEL

Streekarchivariaat Noordwest-Veluwe, locatie Harderwijk
Overveluwsch Weekblad
De Harderwijker

Dankzij deze sponsors is het mogelijk een mooi blad uit te geven:

Bed BREAKFAST
DE STADSBOERDERIJ
HARDERWIJK
Weiburglaan 9, 3844 KZ Harderwijk
06 - 51 07 41 76

OGG DESIGN
creative webdesign
www.ogg-design.nl

PR en communicatie
www.pressbaker.nl
Theo Bakker
Press Baker

eenmerkmetlef.nl
gewoontan.nl

Gert van Lunteren
Assurantiën BV
Stationsplein 126
3844 KR Harderwijk
0341-421921
www.gertvanlunteren.nl

Wim Buitenhuis

BRANDT MAKELAARS
Aankoop & verkoop
Verkeersweg 5
3842 LD Harderwijk
(0341) 41 64 26

Nobelstraat 28
3846 CG Harderwijk
(0341) 41 76 17

furniture, Chinese and Japanese porcelain,
copper, clocks, paintings
DOORNHOF ANTIQUAIRS
Schapenhoek 7,12-14
3841 BM Harderwijk
Tel. +31 341-42 10 15

Manolo Berrenchina
Sch eidiuslaan 44
3843 CT Harderwijk
0341 - 421308

Martijn Pijnenburg

Bos en Vrijhof
AANNEMERSBEDRIJF
Snippendalseweg 8 Hierden
(0341) 41 35 32

CATERING VANDENBERG
Het concept voor elk feest!!
Marconistraat 1
3846 AR Harderwijk
(0341) 46 04 04

esj vastgoedonderhoud
Lorentzstraat 5e
3846 AV Harderwijk
(0341) 46 01 75

DRIES van den BERG
Stephensonstraat 2 Harderwijk
(0341) 42 37 23

Word voor minimaal € 50,00 sponsor van ons Vittepraetje. Wij vermelden u op de website (met link) en in ons blad. Mailen kan ook: info@herderewich.nl

Ja ik steun de uitgave van het Vittepraetje

naam _____

telefoon _____ e-mail _____

en ik maak mijn bijdrage à € _____ binnenkort over op
rekeningnummer IBAN: NL93 INGB 0003 0361 92 t.n.v. Herderewich

datum _____ handtekening _____

Op 4, 5 en 6 juli van dit jaar was het Podiumspektakel op het Kloosterplein. Waren bij eerdere uitvoeringen het Belgenkamp en het Koloniaal Werfdepot onderwerp van de voorstellingen, dit jaar werd teruggekeken naar de tijd van de Hanze. Veel acteurs en andere vrijwilligers hebben 'Het verraad van Herderewich' tot een succes gemaakt.

Vittepraetje

De naam van ons kwartaalblad 'Vittepraetje' is een taalkundige vrijheid, gebaseerd op 'vitte' en 'praetje'.

Een 'vitte' was de naam van een handelskolonie in Scandinavië tijdens de late middeleeuwen. De Harderwijkse koggen voeren in de Hanzetijd onder andere naar Scandinavië. Op de zuidpunt van het Deense eiland Schonen had Harderwijk een eigen vitte, een stuk land met pakhuizen, winkels, kramen en werkplaatsen voor kooplieden en ambachtslieden. Ze woonden en werkten daar. Op de vitte golden dezelfde wetten en regels als in Harderwijk. Een vitte was dus een plaats uit de historie en ver weg van de stad Harderwijk.

Een 'praetje' is een kort gesprek over alledaagse dingen, of een korte verhandeling of lezing. Kooplieden en ambachtslieden op de vitte waren soms maanden van huis en konden in de winter vaak niet uitvaren voor de thuisreis. Tijdens hun verblijf daar moesten de kooplieden zich zien te vermaken en dat deden zij onder andere met het vertellen van verhalen. Ook na terugkomst in Harderwijk waren de sterke verhalen niet van de lucht.